

Nuoren kohtaaminen

- mielenterveys- päihde- ja riippuvuusosaamisen vahvistaminen

Erikoissuunnittelija Saara Rapeli

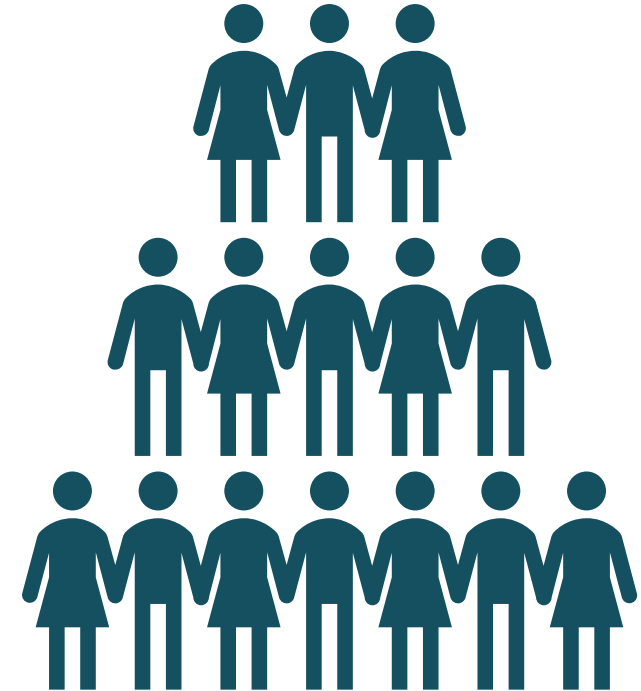
23.11.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

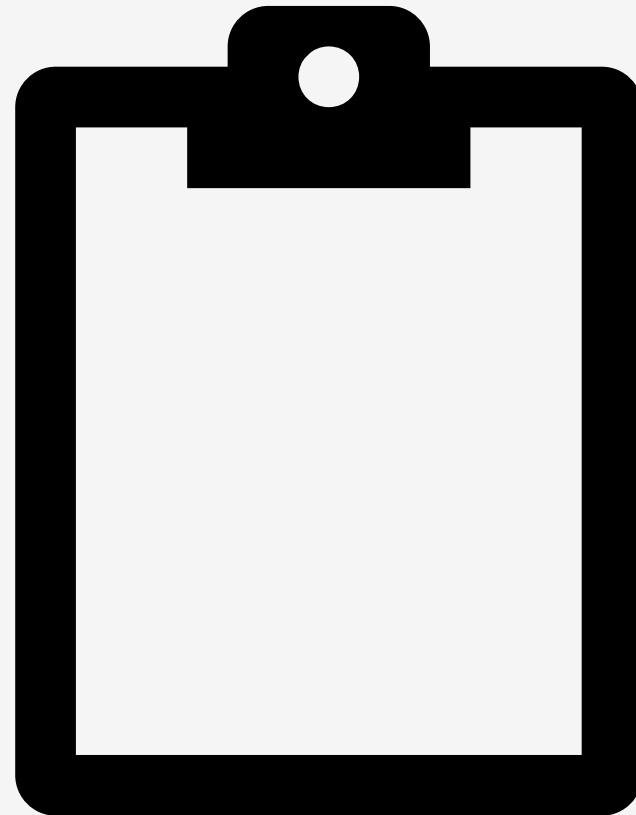
Nuoret

- Ei vain yksi ja yhdenlainen
  - Eri kulttuuritaustat
  - Sukupuolten moninaisuus
  - Kiinnostusten kohteet
  - Haasteet
  - Perhetaustat
  - Paikalliset teemat
  - Toimintarajoitteet

Kouluterveyskysely

- Kyselyyn osallistuvat seuraavat ryhmät:
  - perusopetuksen 4. ja 5. vuosiluokan oppilaat
  - perusopetuksen 8. ja 9. vuosiluokan oppilaat
  - lukiokoulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat
  - ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat [ammattillista perustutkintoa opiskelevat alle 21-vuotiaat]
- Toteutettiin viimeksi keväällä 2023
- 260 000 vastaajaa
- Tulokset: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>;

Nostoja kouluterveyskyselystä

- Suuri osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä
- Terveystilan kokemus on keskimertainen tai huono (Tytöt 31-40%, pojat 16-20%)
- Kaikilla kouluasteilla viikottain tapahtuva kiusaaminen oli kasvanut (perusopetus 8-9%, toisella asteella 1-4%)

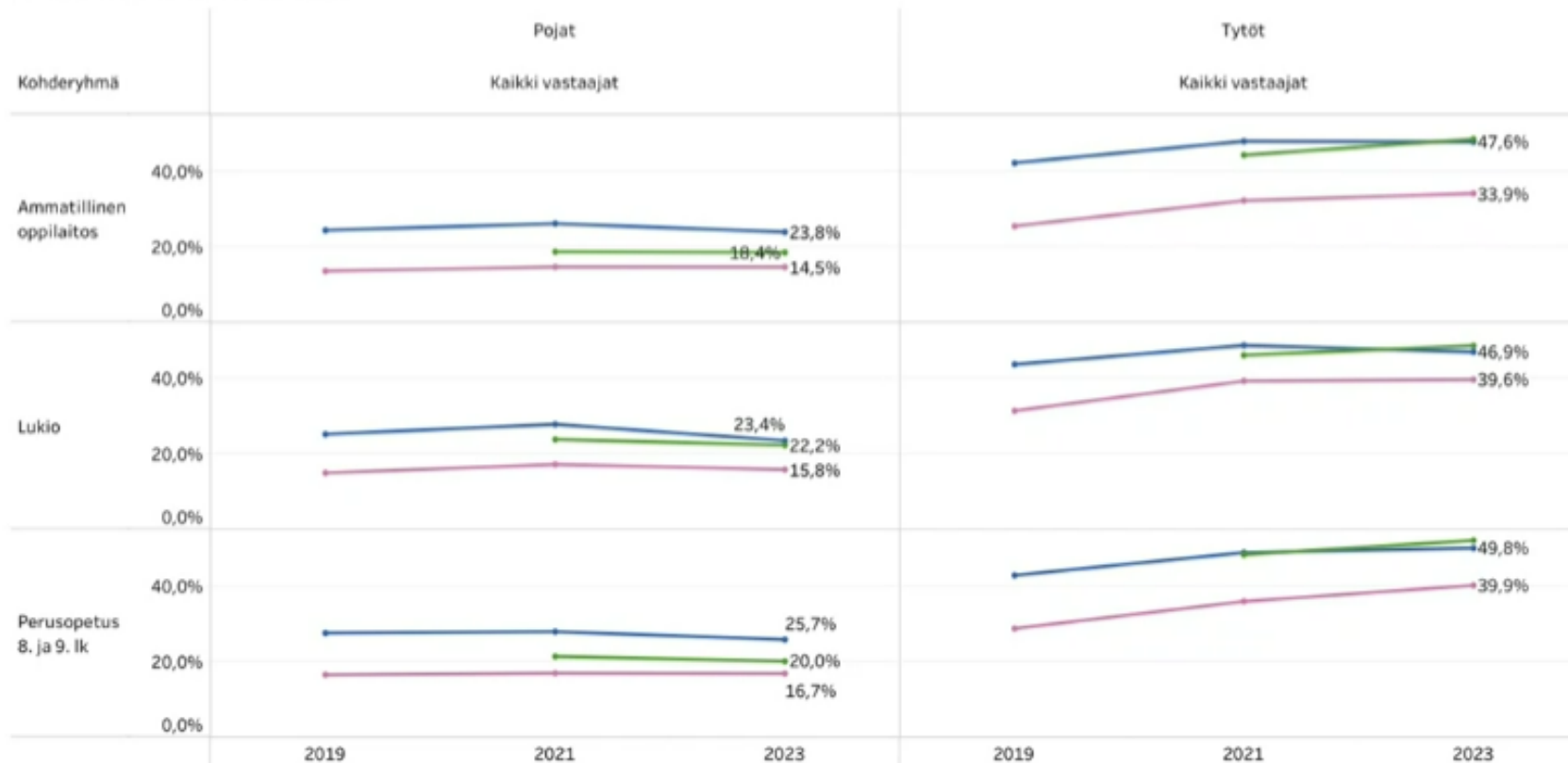
Nuorten hyvinvointi

- Tytöistä yhä useampi ei syönyt aamupalaa joka arkipäivä (39-56%) pojista 34-50%
- Noin kolmannes nuorista kertoi, ettei syö koululounasta päivittäin
- Alle tunnin viikossa liikkui vapaa-ajalla 20-36 % pojista ja 30-46% tytöistä
- Arkisin alle 8h tuntia nukkuvien osuus pienentyi (31-51%)
- Yritetään viettää vähemmän aikaa netissä, mutta se ei aina onnistu

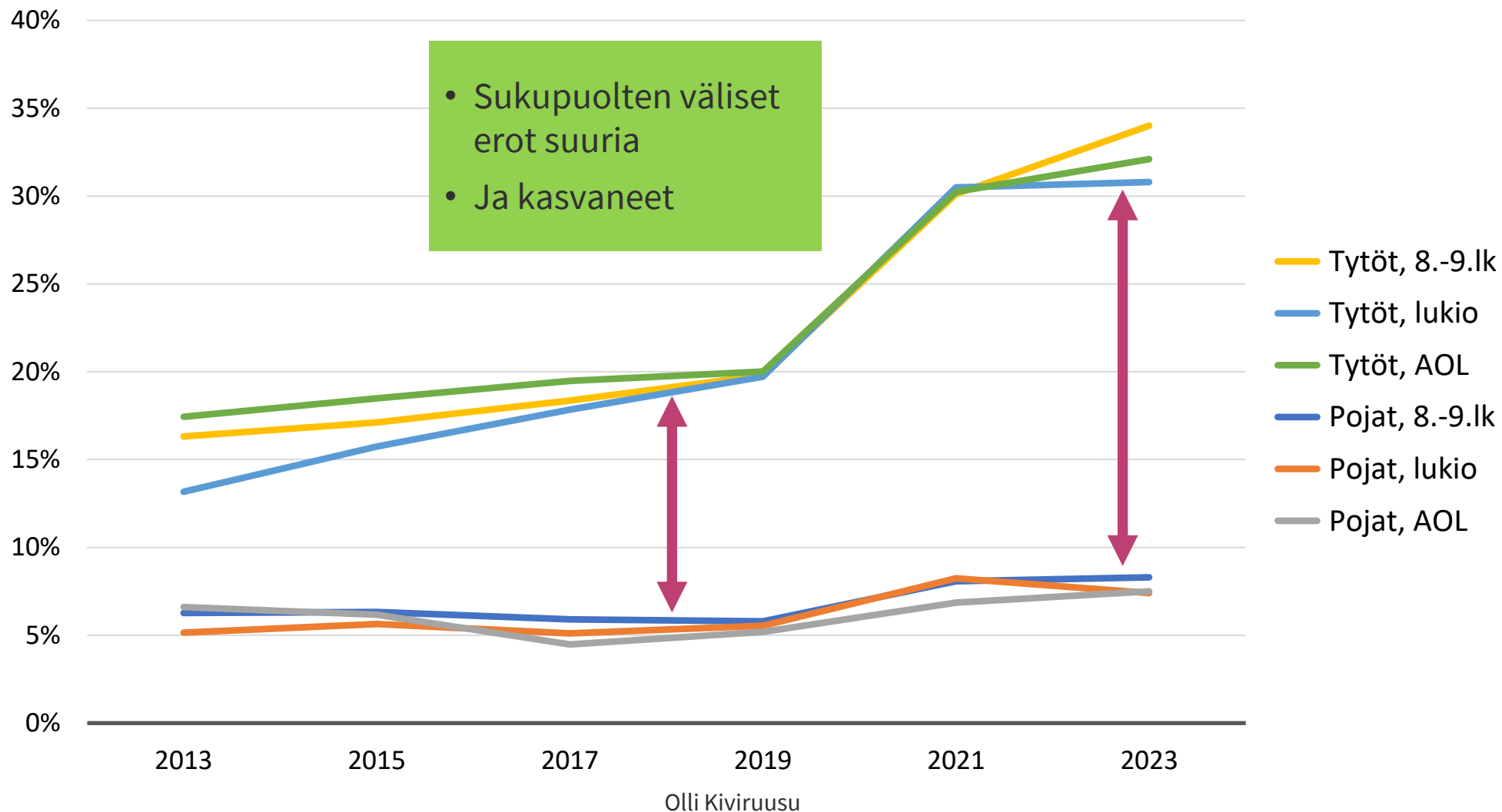
Sosiaalinen ahdistuneisuus ja vaikeuksia suullisessa esiintymisessä

- 1, Sosiaalinen ahdistuneisuus
- 2, Vaikeuksia suullisessa esiintymisessä
- 3, Vaikeuksia tunnilla vastaamisessa

Indikaattorien vertailu, Koko maa

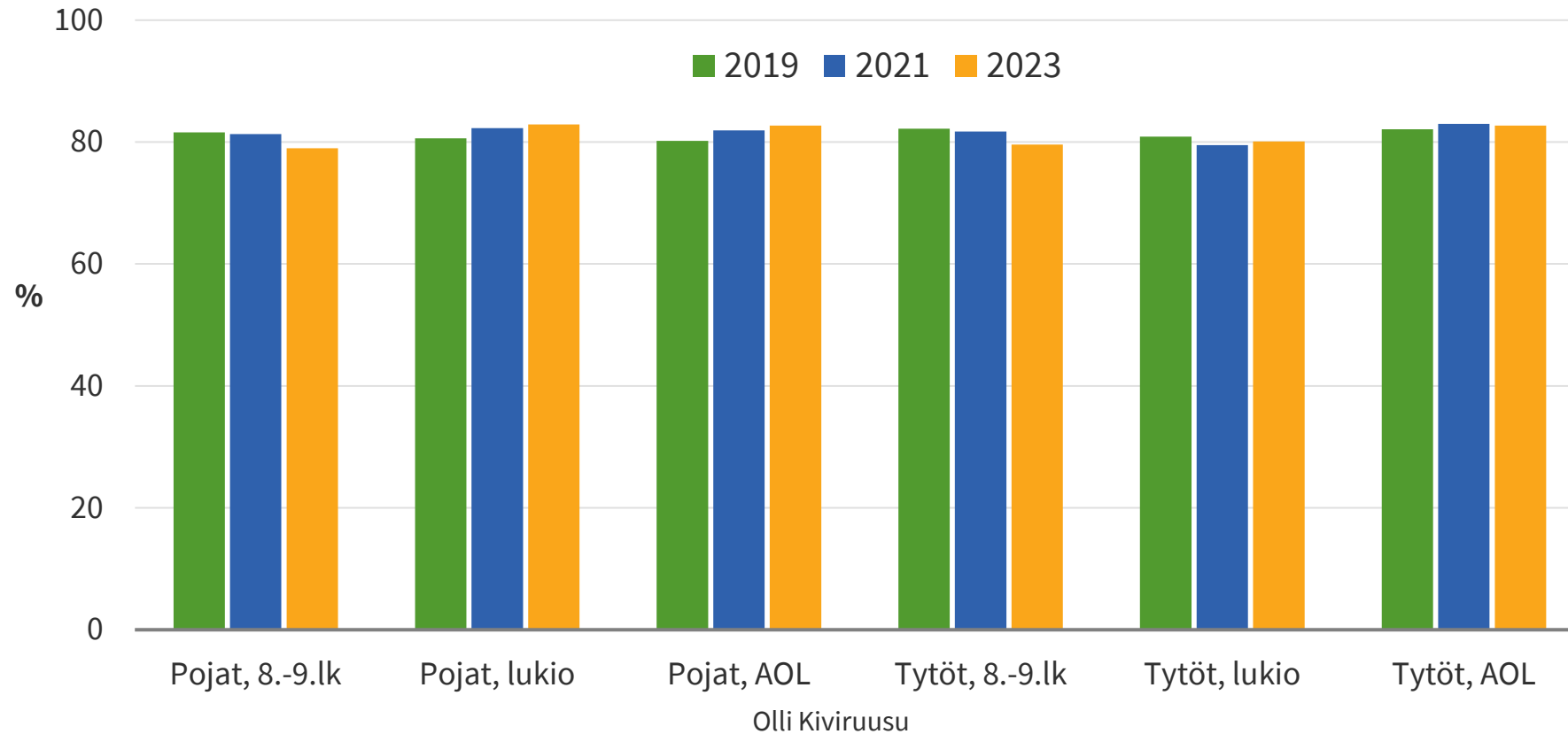
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus sukupuolen ja kouluasteen mukaan, kehityskulku vuodesta 2013 vuoteen 2023

Lähde: Kouluterveyskysely 2013 - 2021

Ollut huolissaan mielialastaan 12 kk aikana ja kertonut siitä – apua koulun aikuisilta saaneiden osuus, sukupuolen ja kouluasteen mukaan 2019–2023

Lähde: Kouluterveyskysely 2019–2023

Mitä nuoret itse toivovat?

-Nuorten digiraati

- **Turvallisia aikuisia**, jotka havaitsevat tuen tarpeen ajoissa ja auttavat avun piiriin.
- Tukea **ryhmytymään** ja luomaan vertaissuhteita
- Turvallisia ja syrjinnästä vapaita **kohtaamispaikkoja**
- Aikuisille **työkaluja** siihen, kuinka syrjintään, häirintään ja rasismiin voi puuttua.
- Kohtaamista **ilman ennakkoluuloja**, nuorten erilaiset elämäntilanteet huomioiden.
- **Tietoa, keskusteluapua ja vertaistukea** käsitelläkseen kriisejä
- Tukea **medialukutaitoon**.

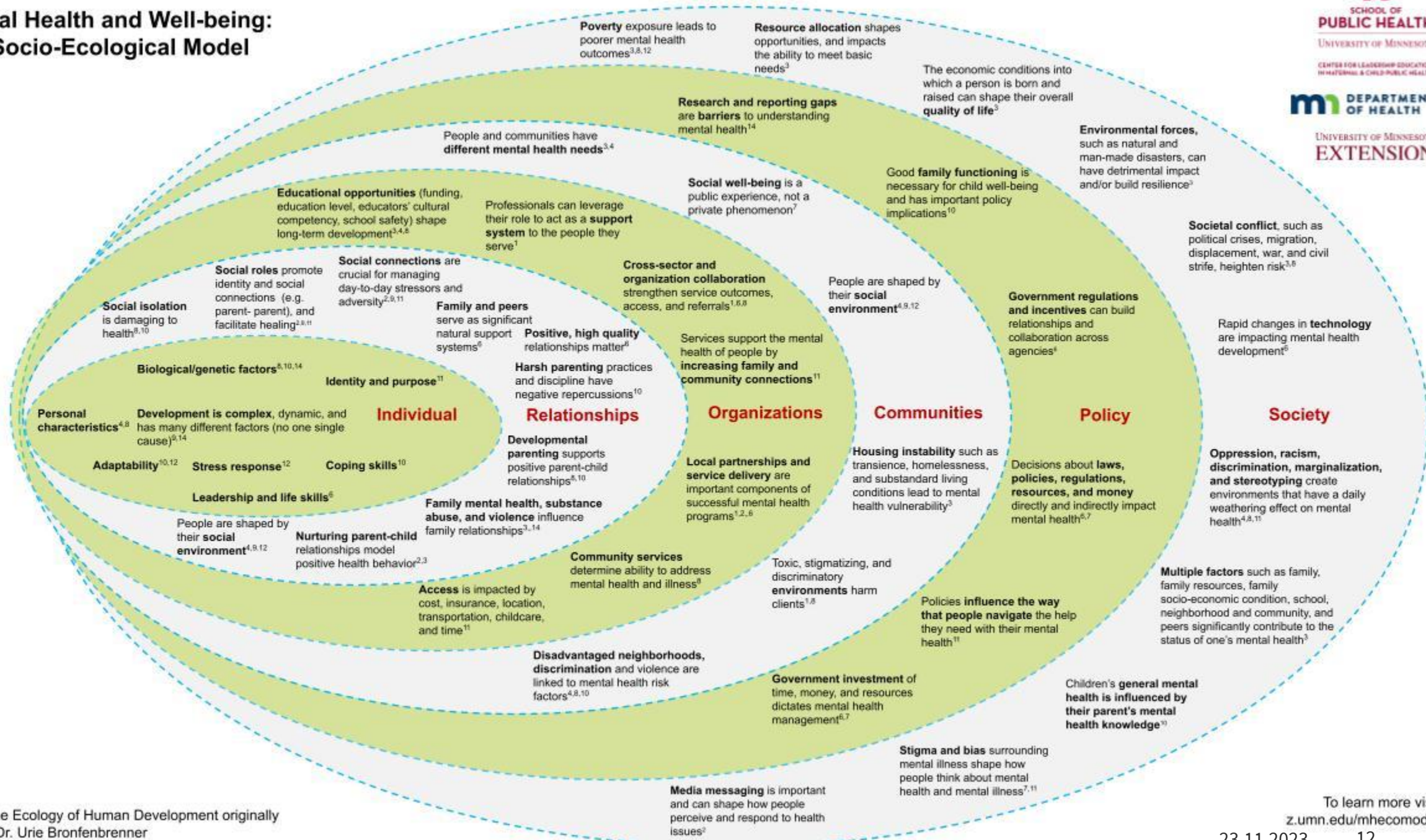

Mikä on kohtaamisessa pielessä?

- Kiire, väsymys ja uupumus
- Väheksyntä
- Ei osata ottaa ongelmaa vastaan
- Tuomitseminen
- Ei kuulu mulle
- Poisohjaus
- Joku muu hoitaa
- Palvelujen ruuhkautuminen

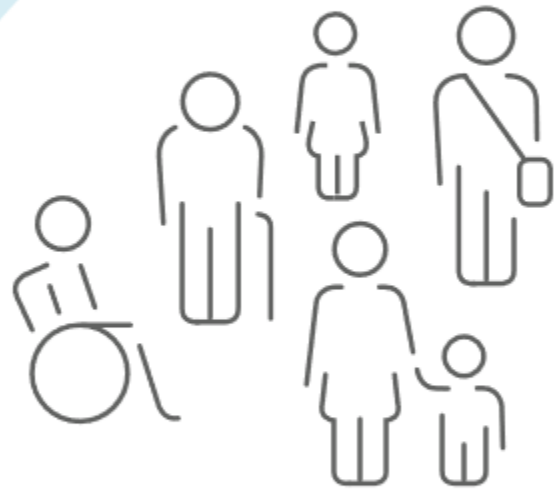
Mental Health and Well-being: A Socio-Ecological Model

Based on the Ecology of Human Development originally created by Dr. Urie Bronfenbrenner

Mielen hyvinvointi rakentuu kaikkien arjessa

Mielen hyvinvointi

Yksilö

- resilienssi (joustavuus)
- elämäntaidot
- itsetunto

Yhteisö

- sosiaalinen tuki
- Yhteenkuuluvuus
- yhteisöllisyys

Yhteiskunta & rakenteet

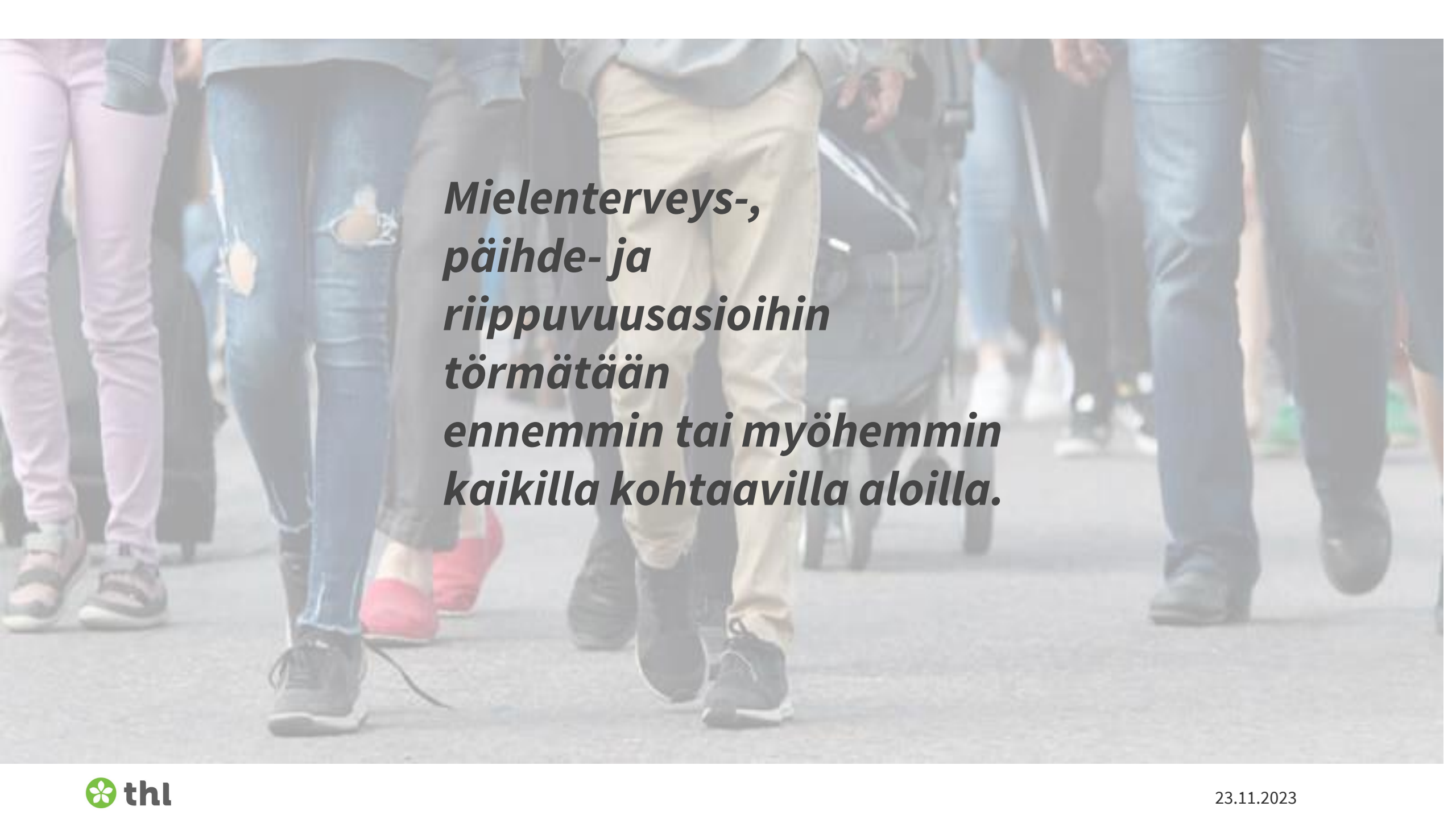
- yhdenvertaisuus
- elinympäristö
- sosiaali- ja terveyspalvelut

thl

Yhteiskunnallinen päätöksenteko

Lähde: THL 2021

***Mielenterveys-,
päihde- ja
riippuvuusasioihin
törmätään
ennemmin tai myöhemmin
kaikilla kohtaavilla aloilla.***

Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuussisällöt kohtaavien alojen koulutuksissa : Suosituksia osaamisen vahvistamiseksi

- Laaja kartoitus kohtaavien alojen tutkintojen mielenterveys-, päihde- ja riippuvuussisällöistä
- Suositukset osaamisen vahvistamiseksi

Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuussisällöt
kohtaavien alojen koulutuksissa

Suosituksia osaamisen vahvistamiseksi

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA 2023:30

Markkula, Jaana; Rapeli, Saara; Ruohio, Heidi;
Mattila, Erika; Palola, Liisa (2023-09-29)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9877-3>

23.11.2023

Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusosaaminen kohtaavilla aloilla

- Kohtaavat alat minimisisällöissä:
  - Sosiaalialat
  - Terveysalat
  - Kasvatusalat
  - Ohjausalat esim. nuorisotyö
  - Ravintola- ja matkailualat
  - Turvallisuusala

Jaoston suositukset osaamisen vahvistamiseksi

Osaaminen tutkintoon johtavassa koulutuksessa: koulutuksen minimisisältö

Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusosaamisen täydennyskoulutus

Osaamisen johtaminen ja rakenteet

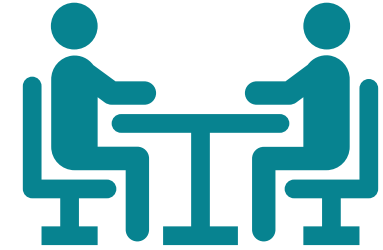

Opetuksen ja koulutuksen laatu

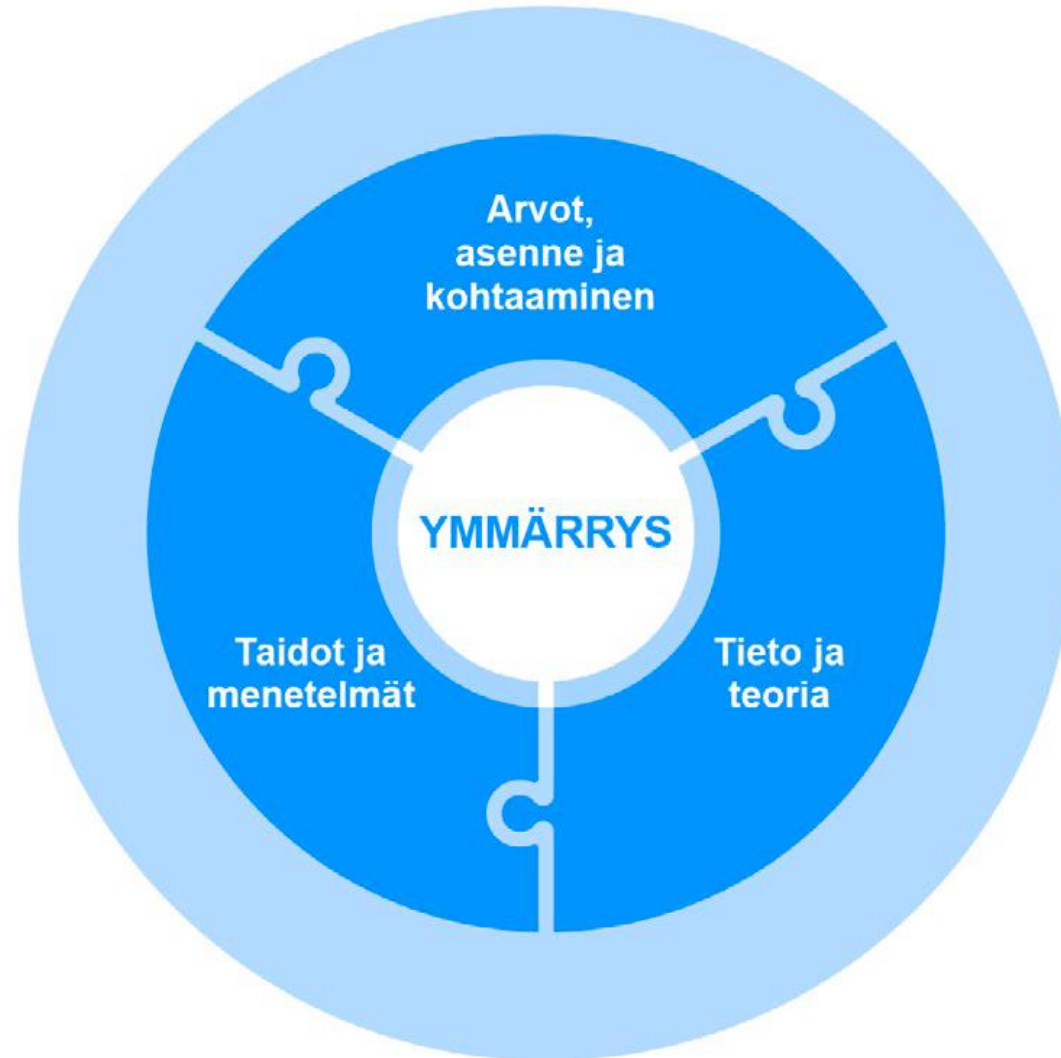
Yhteistä kohtaavilla aloilla

1. Perustiedot mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusasioista
2. Kunnioittava toisen ihmisen kohtaaminen
3. Omien asenteiden tiedostaminen
4. Lainsäädäntö ja palveluverkosto liittyen omaan alaan
5. Miten huolehdin itsestäni ja välitän läheisistä?
6. Luotettavan tiedon etsiminen ja löytäminen

Minimisisältöjen eri osa-alueet

Osaaminen, sisältöesimerkkejä ja vinkkejä

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA 2023:2

Liite 5 Sosiaali- ja terveysalan mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusosaamisen minimisisällöt osaamisen ulottuvuuksien (A–C) mukaan

A. Ammatillinen asenne, arvot ja kohtaaminen

Osaaminen/Opiskelija...	Sisältöesimerkkejä	Vinkkejä hyödynnettäväksi opetuksessa
1. kohtaa kunnioittavasti mielenterveys-, päihde- ja/tai riippuvuusongelmia kokevan ihmisen ja hänen lähensä.	<ul style="list-style-type: none"> • vuorovaikutuksen ja kunnioittavan kohtaamisen merkitys asiakas- ja potilastyössä huomioiden ikä- ja kehitystaso sekä kulttuurien ja sukupuolten moninaisuus ja perhenäkökulma • kulttuurisensitiivisen työotteen merkitys ammatillisessa vuorovaikutuksessa mielenterveys-, päihde- ja riippuvuus työssä (ml. antirasistinen työote ja moninkertainen stigma, työskentely tulkin välityksellä) sekä omien kulttuuristen lähtökohtiensa ja ennakkokäsitystensä tunnistaminen • tietoa ihmisoikeuksista, asiakkaiden ja potilaiden oikeuksista sekä yhdenvertaisuudesta	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusasiantuntijoiden kokemusten ja näkemysten kuuleminen sekä yhteinen keskustelu • case-työskentely ja vuorovaikutusharjoitukset: esim. eri asiakas- ja potilasryhmät, eri-ikäiset asiakkaat tai potilaat • ihmis-, asiakas- ja potilasoikeuksiin tutustuminen • yhteistyö eri vähemmistöyhteisöjen kanssa • THL:n verkkokoulutus antirasismista ammatillisille (www.thl.fi/monet) • THL:n PALOMA-koulutus pakolaistaustaisten asiakkaiden kohtaamiseen ja heidän hyvinvointinsa tukemiseen (www.thl.fi/paloma)
2. tunnistaa oman mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusilmiöihin liittyvien asenteidensa ja käsitystensä merkityksen ammatillisessa vuorovaikutussuhteessa.	<ul style="list-style-type: none"> • omien mielenterveyteen, päihteisiin ja riippuvuuksiin liittyvien asenteiden sekä kulttuuri- ja perhetaustan merkityksen pohtiminen, esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla: Mikä on oma suhteeni päihteiden käyttöön, rahapelaamiseen tai mielenterveysongelmiin? Millainen esimerkki olen? Miten oma taustani ja aiemmat kokemukseni vaikuttavat käyttökseeni, asenteisiin ja ennakkoluuloihini?	<ul style="list-style-type: none"> • erilaiset itsereflektiota hyödyntävät tehtävät ja keskustelut • vuorovaikutusharjoitukset • kokemusasiantuntijoiden asiantuntijuuden hyödyntäminen
3. tietää päihde- ja riippuvuusilmiötä sekä niiden vaikutuksista terveydelle, hyvinvoinnille, turvallisuudelle ja yhteisölle ja yhteiskunnalle.	<ul style="list-style-type: none"> • päihde- ja riippuvuusilmiöt, niiden yhteenkietoutuminen sekä niistä aiheutuvat moninaiset haitat yksilölle, läheisille, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä niiden vaikutukset käyttäytymiseen ja arkeen • ongelmien yhteenkietoutuminen päihteiden käyttöön ja riippuvuuksiin (esim. syrjäytyminen, asumisen haasteet ja taloudelliset haasteet, työttömyys, yksinäisyys, mielenterveys, väkivalta, tapaturmat, somaattiset sairaudet) • riippuvuudet sairautena sekä toipumisen mahdollisuudet ja siihen liittyvät ilmiöt	<ul style="list-style-type: none"> • päihde- ja riippuvuuskirjallisuuteen sekä luotettaviin aihealueen verkkosivuihin tutustuminen • muutoksen vaihemalliin tutustuminen • kommentointi, keskustelu • elokuvien ja tarinoiden hyödyntäminen

Sosiaali- ja terveysalan mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusosaamisen minimisisällöt

A. Ammatillinen asenne, arvot ja kohtaaminen

Osaamistavoitteet | Opiskelija...

Sisältöesimerkkejä

1. kohtaa kunnioittavasti mielenterveys-, päihde- ja/tai riippuvuusongelmia kokevan ihmisen ja hänen läheisensä.
2. tunnistaa omien mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusilmiöihin liittyvien asenteidensa ja käsitystensä merkityksen ammatillisessa vuorovaikutussuhteessa.
3. tietää päihde- ja riippuvuusilmiöitä sekä niiden vaikutuksista terveydelle, hyvinvoinnille, turvallisuudelle ja yhteisöille ja yhteiskunnalle.
4. tietää mielen hyvinvoinnin ja mielenterveyden merkityksen sekä sen, miten mielenterveyden ongelmat ilmenevät.
5. tietää mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusilmiöihin liittyvät keskeiset eettiset kysymykset sekä stigman.
6. tuntee asiakaslähtöisyyden periaatteet sekä huomioi asiakkaan mielipiteet ja ottaa asiakkaan ja hänen läheisensä osaksi hoito- tai palvelusuunnitelman tekemistä.
7. rakentaa luottamuksellisen hoito- ja asiakassuhteen eri-ikäisen asiakkaan tai potilaan kanssa sekä huomioi hänen läheisensä.
8. tunnistaa haastavat asiakas- ja potilastilanteet sekä oman käyttäytymisensä merkityksen vuorovaikutustilanteessa.

- Erialaisten ongelmien yhteen kietoutuminen
- Reflektointi
- Kokemusasiantuntijoiden kuuleminen

Toipumisorientaation viitekehys

Eri ikäryhmien huomiointi

Lähde: Markkula, Rapeli, Ruohio, Mattila & Palola (toim.) (2023). [Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuussisällöt kohtaavien alojen koulutuksissa – Suosituksia osaamisen vahvistamiseksi. STM:n julkaisuja 2023: 30.](#)

Kasvatus- ja ohjauksen mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusosaamisen minimisisällöt

B. Tiedot ja teoriat

Osaamistavoitteet | Opiskelija...

- 1. tietää mielenterveydestä, päihteistä, tupakka- ja nikotiinituotteista sekä rahapelaamisesta hyödyntäen tietoa työssään.**
- 2. tietää ja tuntee oman alansa lainsäädännön yhteydet mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusilmiöihin.**
- 3. tietää ehkäisevän päihdetyön, päihde- ja riippuvuushaittojen ehkäisyyn ja vähentämisen sekä edistävän mielenterveystyön mahdollisuudet omassa työssään.**
- 4. tuntee verkostojen ja moniammatillisuuden mahdollisuudet työssään.**
- 5. hyödyntää luotettavaa tietoa mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusasioissa.**

Sisältöesimerkkejä

- Perustiedot mielenterveydestä, päihteistä ja riippuvuuksista
- Palveluihin tutustuminen
- Luotettavien tietojen löytäminen ja hyödyntäminen, thl.fi, oph.fi jne.

Lähde: Markkula, Rapeli, Ruohio, Mattila & Palola (toim.) (2023). [Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuussisällöt kohtaavien alojen koulutuksissa – Suosituksia osaamisen vahvistamiseksi. STM:n julkaisuja 2023: 30.](#)

Muiden alojen mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusosaamisen minimisisällöt

C. Taidot, valmiudet ja menetelmät

Osaamistavoitteet | Opiskelija...

- 1. tunnistaa ja toteuttaa vastuullisen anniskelun periaatteita.**
(Hotelli- ja ravintola-ala)
- 2. ottaa puheeksi mielenterveyden haasteet, päihteet, tupakka- ja nikotiinituotteet ja rahapelaamisen työssään ja työyhteisössään.**
- 3. toteuttaa aggressiivisen käyttäytymisen ehkäisyyn ja hallintaan soveltuvia menetelmiä työssään.**
(Turvallisuusala, hotelli- ja ravintola-ala)
- 4. tunnistaa yliannostustilanteen, hälyttää apua ja antaa ensiapua.**
(Turvallisuusala, hotelli- ja ravintola-ala)
- 5. tunnistaa itsemurhaa suunnittelevan tai itsetuhoisen henkilön ja ohjaa hänet avun piiriin.** (Turvallisuusala, hotelli- ja ravintola-ala)
- 6. tunnistaa omassa työssä jaksamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä sekä hakee tarvittaessa ammatillista tukea työssään kohtaamiensa mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusilmiöiden käsittelemiseksi.**

Sisältöesimerkkejä

- Finlex-sisällöt
- Selvästi päihtyneen / anniskelu- ja myyntikelpoisuuden tunnistaminen
- suunnitelma oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ml. mielenhyvinvointi, päihteettömyys, savuttomuus ja nikotiinittomuus, pelaamattomuus
- itsereflektiota hyödyntävät tehtävät ja keskustelut

Lähde: Markkula, Rapeli, Ruohio, Mattila & Palola (toim.) (2023). [Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuussisällöt kohtaavien alojen koulutuksissa – Suosituksia osaamisen vahvistamiseksi. STM:n julkaisuja 2023: 30.](#)

Mielenterveys-
taitoja ja
osaamista
voidaan
vahvistaa

Kiitos!